

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн тухай

Олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргийн талаар

Олон улсын эрх зүйд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, түүний хууль бус эргэлтэд хяналт тавих, хууль ёсны эргэлтийг зохицуулах, хууль бус эргэлттэй тэмцэх зорилго бүхий дараах конвенциуд Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагаас батлагдан хэрэгжиж байна:

- 1961 оны “Мансууруулах эмийн тухай” конвенц;
- 1971 оны “Сэтгэцэд нөлөөт бодисын тухай” конвенц;
- 1988 оны “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлтийн эсрэг” конвенц.

Монгол Улс дээрх конвенциудад нэгдэн орсон бөгөөд ингэснээрээ мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх талаар эдгээр конвенциудад заасан үүрэг хүлээж, энэ чиглэлээр үндэсний хууль тогтоомжоо боловсронгуй болгож олон улсын эрх зүйн зохицуулалтад нийцүүлэх үүрэг хүлээсэн билээ.

Мансууруулах бодисыг гагцхүү анагаах ухааны болон эрдэм шинжилгээний зорилго бүхий хэрэглээгээр хязгаарлах, энэ зорилгод хүрэхэд олон улсын хамтын ажиллагаа шаардлагатайг онцолж, өмнө үйлчилж байсан олон улсын гэрээнүүдийг нэгтгэн, нэгдсэн нэг конвенц болгон баталсан нь 1961 оны “Мансууруулах эмийн тухай” конвенц юм. Уг конвенцоор мансууруулах бодисыг хянах олон улсын механизмыг бий болгосон бөгөөд мансууруулах бодисын ангиллыг гаргаж, ангилал тус бүрд хамаарах мансууруулах эм, бэлдмэлийн хэрэглээнд тавигдах хяналтын хэлбэрүүдийг тодорхойлсон ба нэгдэн орсон улс орнууд уг конвенцид нийцсэн дотоодын хууль тогтоомжийг батлан мөрдүүлэх үүрэг хүлээсэн байдаг.

1961 оны “Мансууруулах эмийн тухай конвенц”-ийн үйлчлэх хүрээ, хяналтын тогтолцооноос гадна үлдсэн, тухайн үедээ шинээр бий болж байсан синтетик аргаар гаргаж авсан шинэ төрлийн сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын эргэлтийг зохицуулах зорилгоор 1971 онд “Сэтгэцэд нөлөөт бодисын тухай” конвенцийг НҮБ-аас баталсан байна. Уг конвенцоор сэтгэцэд нөлөөт бодисын ангилал, хэрэглээний хязгаарыг тогтоосон бөгөөд тус конвенцид нэгдэн орсон улс орнууд I-IV жагсаалтад орсон сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар бэлтгэх, экспортлох, импортлох, түгээх, нөөцлөх, худалдаалах, ашиглах болон эзэмших асуудлыг байнга хяналтандаа байлгах, мөн тэдгээрийн эргэлттэй холбоотой зарим хууль бус үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцон хариуцлага хүлээлгэх үүрэгтэй байхаар зохицуулсан.

1988 оны “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлтийн эсрэг” конвенц нь өмнө дурдсан 2 конвенцоор хориглосон мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй холбоотой асуудлыг олон улсын хамтын ажиллагаанд түшиглэн шийдвэрлэх зорилготой юм. Уг конвенцоор мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлт гэж юу болохыг тодорхойлон, нэгдэн орсон улс орнуудад дотоодын хууль тогтоомжоор уг үйлдлийг хууль бус буюу гэмт хэрэгт тооцохыг үүрэг болгож, дотоодын хууль тогтоомжийг энэхүү конвенцийн зохицуулалттай нийцүүлэх үүргийг тусгасан.

Тус конвенцид бас нэг чухал асуудлыг тусгасан нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй үр дүнтэй тэмцэх, түүний эсрэг хууль сахиулах арга хэмжээг дээд зэргийн үр дүнд хүргэхийн тулд гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг мөрдөн шалгахтай холбоотой хангалттай эрхийг улс орон бүр дотооддоо шийдвэрлэж хууль тогтоомжоороо зохицуулах үүргийг хүлээлгэсэн байдал юм. Энэ нь хууль сахиулах байгууллагуудын хувьд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх үр дүнтэй арга хэрэгслийг бий болгох хөшүүрэг болох учиртай.

Эдгээр конвенцуудад нэгдэн орсон гишүүн улс орнууд ойролцоогоор 250 төрлийн мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг тарьсан, үйлдвэрлэсэн, тээвэрлэсэн, худалдаалсан, хэрэглэсэн болон эзэмшсэн гэмт хэрэгт ял оногдуулах зохицуулалтыг үндэсний хууль тогтоомжид тусгах шаардлагатай байдаг.

НҮБ-ын Мансууруулах бодисын комисс хар тамхитай тэмцэх бодлогыг тодорхойлж, НҮБ-ын Хар тамхи, мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх алба түүнийг хэрэгжүүлж, Мансууруулах бодисын олон улсын хяналтын зөвлөл үндэсний хэмжээнд хар тамхитай холбоотой зохицуулалтыг мөрдөж байгаа эсэхийг хянаж, улмаар Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага мансууруулах төрлийн бодисын жагсаалтад ямар бодис оруулахыг тодорхойлж өгдөг.

Мансууруулах эмийн тухай конвенцийг баталснаас хойших 50 жилийн хугацаанд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлт өргөжиж, НҮБ-ын Хар тамхи, мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албаны тооцоолсноор хар тамхины худалдаанд эргэлддэг хөрөнгө 2003 он гэхэд 320 тэрбум доллар болсон байна. Хар тамхины хууль бус эргэлттэй холбоотойгоор хүн амын дундах нас баралтын тоо, халдварт өвчин, гэмт хэрэг, авилга, хээл хахууль авсан болон бусдыг хүчирхийлсэн хэрэг асар их хэмжээгээр нэмэгдсэн байгаа нь дээр дурдсан конвенцуудын хэрэгжилт, хяналт тавих байгууллагуудын үйл ажиллагааг улам илүү үр дүнтэй болгох, улс орон бүр үндэсний хууль тогтоомжийг энэ чиглэлд боловсронгуй болгох хэрэгцээ, шаардлагыг бий болгож байна.

Монгол Улсын хууль тогтоомж, түүний хэрэгжилт болон Монгол Улс дахь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих, хууль бус эргэлттэй тэмцэх талаарх практик нөхцөл байдлын талаар

Монгол Улсад мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодис, түүний эргэлттэй холбогдсон дараах гол хууль тогтоомжууд үйлчилж байна. Үүнд:

1. Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль (2002 он)
2. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хууль (2024 он)
3. Зөвшөөрлийн тухай хууль (2022 он)
4. Эрүүгийн хууль (2015 он)
5. Зөрчлийн тухай хууль (2017 он)
6. Согтуурах, мансуурах донтой хүнийг захиргааны журмаар албадан эмчлэх тухай хууль (2018)
7. Мал, амьтны эм, тэжээлийн нэмэлтийн тухай хууль (2024 он)
8. Байгалийн ургамлын тухай хууль

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн хэрэгжилт, нөхцөл байдлын талаар

2002 оны Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих, энэ төрлийн бодисын хор хөнөөлөөс хүн амын эрүүл мэнд, удмын санг хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулах зорилттойгоор хуульчлагджээ.

Тус хуульд "мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис"-ыг "донтуулах болон сэтгэцэд бусад хүчтэй нөлөөлөл үзүүлдэг, "Мансууруулах эмийн тухай" 1961 оны НҮБ-ын Конвенци, "Сэтгэцэд нөлөөт бодисуудын тухай" 1971 оны НҮБ-ын Конвенцийн жагсаалтад заасан, хууль тогтоомжийн дагуу Монгол Улсад хяналтад байлгавал зохих эм, байгалийн болон нийлэгжүүлсэн бэлдмэл" гэж, "мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлт"-ийг

"мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг бэлтгэх, хуваарилах, худалдах, хэрэглэх, тээвэрлэх, хадгалах, устгах, Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх, тус улсын нутаг дэвсгэр дээгүүр дамжин өнгөрүүлэх талаар энэ хууль, бусад хууль тогтоомжоор тогтоосон үйл ажиллагаа" гэж, "мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис үйлдвэрлэх" гэж "байгальд ургадаг мансууруулах үйлчилгээ бүхий ургамлыг түүж цуглуулах, тарьж ургуулах, хураан авах, цэвэршүүлэх, дахин боловсруулж хувирган өөрчлөх, бэлэн бүтээгдэхүүн, түүхий эдийн хэлбэрээр гаргаж авах"-ыг ойлгохоор тус тус тодорхойлжээ.

Тус хуулийн 4 дүгээр зүйлд мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг ашиглахтай холбоотой буюу ашиглах зорилго, ашиглах байгууллагын жагсаалт, ашиглах журам, хэрэглэхтэй холбоотой эмчийн заалтаар мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эмийн жор авсан өвчтөн уг эмийг хэрэглэж болох зохицуулалтаас өөр зохицуулалтгүй байна.

Мөн тус хуулийн 5 дугаар зүйлд эмчилгээний зорилгоор хэрэглэх мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг шаардлага хангасан жороор олгох болон хүн амын тоог харгалзан мансууруулах эмээр үйлчлэх эрх бүхий эмийн сангийн тоо, байршлыг аймаг, нийслэлийн эрүүл мэндийн газар тогтоох асуудлыг тусгажээ.

Ашиглах журам, ашиглах байгууллагын жагсаалтыг Засгийн газраас батлахаар заасан ба үүний дагуу Засгийн газрын 2003 оны 196 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан "Шинжилгээ, судалгааны зорилгоор мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг ашиглах байгууллагын жагсаалт", 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан "Шинжилгээ, судалгааны зорилгоор мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг ашиглах журам" мөрдөгдөж байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг шинжилгээ, судалгааны зорилгоор холбогдох байгууллагууд ашиглаж байгаа ч ашиглахаар журамд заасан зарим байгууллагын үйл ажиллагаа зогссон, эсхүл огт үйл ажиллагаа явуулж байгаагүй байна. Мөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг шинжилгээ, судалгааны зорилгоор ашиглах байгууллагуудад Улсын мэргэжлийн хяналтын байгууллага буюу Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар хяналт тавих үүргийг журамд заасан ч уг байгууллага татан буугдсаны улмаас энэхүү чиг үүргийг хэрэгжүүлж буй этгээдийн эрх зүйн орчин тодорхойгүй болсон байна.

Энэ нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг үйлдвэрлэх, ашиглах, хэрэглэх болон мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт эмээр үйлчлэх харилцаанд хяналтыг бүрэн хэрэгжүүлж хууль бус эргэлт бий болохоос урьдчилан сэргийлэх боломжгүй байдалд хүргэжээ.

Тус хуулийн 6 дугаар зүйлд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг хууль тогтоомжид заасны дагуу тусгай зөвшөөрөл авсан байгууллага, аж ахуйн нэгж Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх, экспортлогч, импортлогч талууд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэхийн өмнө харилцан гэрээ байгуулсан байх, экспортлогч, импортлогч талуудын байгуулсан гэрээ, тусгай зөвшөөрлийг үндэслэн Засгийн газраас тусгайлан тогтоосон хилийн боомтоор нэвтрүүлэх, хилээр нэвтрүүлэхэд гаалийн удирдах төв байгууллагаас баталсан хяналтын тусгай журмыг мөрдөх, Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлсэн тухай бүрд энэ тухай гаалийн байгууллага эмийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад 7 хоногийн дотор мэдэгдэх талаар зохицуулжээ.

Гаалийн ерөнхий газрын даргын 2016 оны А/81 тоот тушаалаар "Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэхэд тавих хяналтын тусгай журам"-ыг батлан мөрдүүлж байна.

Хууль болон Гаалийн ерөнхий газрын даргын 2016 оны А/81 тоот тушаалаар "Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэхэд тавих хяналтын тусгай журам"-ын зохицуулалт нь хэт ерөнхий байдлаар зохицуулсан гэж үзэхээр байна.

Монгол Улсын хил, боомт дээр ажиллаж байгаа гаалийн байгууллагын алба хаагчид мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг таньж мэдэх, илрүүлэх талаар ойлголт, туршлага багатай, алба хаагчид ойр ойрхон солигддог, ажиллах хүч тогтвортой ажилладаггүй байдал, хүний нөөцийн дутагдалтай байдал болон гаалийн байгууллагын ашиглаж буй техникийн эвдрэл, технологийн хоцрогдол, хангалтгүй буюу хүрэлцээгүй байдал нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэхэд бүрэн хяналтыг хэрэгжүүлэх боломжгүй байдалд хүргэж байгаа юм.

Тус хуулийн 7 дугаар зүйлд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг зохих шаардлага хангасан байр, агуулахад хадгалах бөгөөд сав, баглаа боодол нь түүний бүрэн бүтэн байдлыг алдагдуулахгүйгээр хийгдсэн байхаар, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эд болон бэлтгэх зориулалтын тоног төхөөрөмжийг эрх бүхий байгууллагын хяналтын үйл ажиллагааны явцад хууль бусаар ашиглаж байгааг илрүүлэн хурааж авсан бөгөөд цаашид ашиглах чанарын шаардлага хангахгүй бол, мөн эмчилгээ, шинжилгээ, судалгааны зорилгоор ашиглаж байсан болон нөөцөлж хадгалсан боловч хэрэглэх хугацаа дууссан, чанараа алдсан бол, мөн сав, баглаа боодол нь шошго, нэр хаяггүй бол устгах зохицуулалтыг тусгаж, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эд болон бэлтгэх зориулалтын тоног төхөөрөмжийг хадгалах, устгах журмыг Засгийн газар батлахаар заажээ. Үүний дагуу Засгийн газрын 2003 оны 196 дугаар тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан "Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эд болон бэлтгэх зориулалтын тоног төхөөрөмжийг хадгалах, устгах журам" мөрдөгдөж байна.

Журамд заасны дагуу Мэргэжлийн хяналтын байгууллагын даргын шийдвэрээр тусгай комисс томилогдож хүчинтэй хугацаа дууссан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг устгах ажиллагаа явагдах ёстой ч өдгөө тус ажиллагаа хэрхэн явагдаж байгаа нь тодорхойгүй байна.

Тус хуулийн 8 дугаар зүйлд Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг эмчилгээ, шинжилгээ, судалгаа, лабораторийн шинжилгээ хийх, сургалт явуулах, харьцуулалт хийх, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнийг таслан зогсоох, илрүүлэх, эмчийн заалтаар хэрэглэхээс бусад зориулалтаар үйлдвэрлэх, худалдах, ашиглах, хэрэглэхийг хориглож, мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эм, бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг үйлдвэрлэх, эм ханган нийлүүлэх байгууллагын худалдах тусгай зөвшөөрлийг эмийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага олгох, тусгай зөвшөөрөл авахыг хүссэн байгууллага, аж ахуйн нэгж нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хадгалах шаардлага, тусгай нөхцөлийг хангасан агуулахтай байх бөгөөд уг агуулахын талаар эмийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага дүгнэлт гаргах талаар тусгажээ.

Мөн тусгай зөвшөөрлийг 3 жилээр олгохоор, тусгай зөвшөөрөлтэй холбогдох бусад харилцааг Зөвшөөрлийн тухай, Эрүүл мэндийн тухай хуулиар зохицуулахаар заасан байна.

Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлд тусгай зөвшөөрөл авсан байгууллага, аж ахуйн нэгж мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийн бэлтгэл, үйлдвэрлэл, импорт, ашиглалт, зарцуулалт, хэрэгцээний тайланг жил бүрийн 11 дүгээр сарын 15-ны өдрөөс өмнө гарган эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, цагдаагийн төв байгууллага болон Үндэсний хороонд тус тус хүргүүлэхээр тусгажээ.

Гэвч дээрх байгууллагуудаас тусгай зөвшөөрөл бүхий этгээдийн үйл ажиллагаанд хэрхэн хяналт тавьдаг болох нь тодорхойгүй байна. Хуульд энэхүү хяналтыг аж ахуй нэгжийн гаргах тайлангаар дамжуулан хэрэгжүүлэх тухай заасан боловч тайланд юуг дурдах, тайлангийн дагуу бодит байдалд шалгалт хийх тухай зэрэг хяналтыг хэрхэн хэрэгжүүлэх тухай зохицуулалт байхгүй байна.

Тус хуулийн 12 дугаар зүйлд мансуурах донтой этгээд сайн дураараа эмчлүүлэх хүсэлт гаргавал ердийн журмаар эмчлэх, мансуурах донтой нь эмнэлгийн байгууллагын дүгнэлтээр тогтоогдсон боловч эмчлүүлэхээс зайлсхийсэн этгээдийг шүүхийн шийдвэрээр албадан эмчлэхээр зааснаас өөр зохицуулалтгүй байна.

Мансууруулах бодист донтсон этгээд нь сайн дурын үндсэн дээр эмнэлэгт хандах тохиолдолд хэрхэн зохицуулах нь тодорхойгүй байгаагаас практикт сайн дураараа эмнэлгийн үйлчилгээ авахаар эмнэлэгт хандахаас зайлсхийдэг байна. Иргэд цагдаагийн байгууллагад бүртгүүлэхгүйн тулд эмчилгээ хийлгэхээс татгалзах явдал түгээмэл байна. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн 12.2-т хуулиар албадан эмчлэх тухай зохицуулсан боловч тийнхүү албадан эмчилсэн тухай мэдээлэл бүртгэгдээгүй байна. Энэ нь мансуурах донтой хүнийг албадан эмчлэх эрх зүйн зохицуулалт хангалтгүй, энэ талаар баримтлах бодлого тодорхойгүй байгаагаас үүдэлтэй ба үүний үр дүнд ердийн журмаар буюу сайн дураараа эмчлүүлэх хүсэлтэй хүн эмнэлгийн тусламж авах боломж, нөхцөлгүйг харуулж байна.

Сэтгэцийн эрүүл мэндийн Үндэсний төвийн донтох эмгэг судлалын клиникийн амбулаторийн буюу өдрөөр эмчлүүлсэн болон хэвтэж эмчлүүлсэн статистик үзүүлэлтээс авч үзвэл мансууруулах бодист донтсон этгээдийн өвчлөл нь сүүлийн жилүүдэд хөдөө орон нутаг болон Улаанбаатар хотод харьцангуй өссөн үзүүлэлт бүртгэгдсэн байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт эмийн эмчилгээний стандартын F19:Олон төрлийн сэтгэц нөлөөт ба донтолт үүсгэх бодисыг хослуулан хэрэглэсний улмаас үүсэх сэтгэц болон зан төрхийн эмгэгт хамгийн их буюу 283 тохиолдол бүртгэгдсэн байгаа нь донтогчдын хувьд нэг төрлийн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх бус бусад төрлүүдийг хамтад нь хэрэглэх тохиолдол ихэссэн байгааг харуулж байна.

Мөн дээрх стандартуудын хүрээнд эмчлэгдсэн тохиолдлуудад насны ангиллуудыг авч үзвэл 20-24 болон 25-29 насныхан дийлэнх хувийг эзэлж байх ба нийгмийн байдлын хувьд ажилчид өндөр үзүүлэлтэй байна. Иймд нийгмийн энэ бүлгийг хамарсан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт эмд донтохоос урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх арга хэмжээг түлхүү авч хэрэгжүүлэх нь зүйтэй байна.

Эмчилгээний үр дүнгийн хувьд Сэтгэцийн Эрүүл Мэндийн Үндэсний Төвийн мэдээллээр 2019-2023 оны хооронд 30 хүн давтан эмчлүүлсэн бол сүүлийн хоёр жилийн хугацаанд давтан эмчлүүлсэн хүний тоо харьцангуй өссөн үзүүлэлттэй байна. Энэ нь мансуурах бодист донтсон эмчлүүлэгчид бүрэн эмчлэгдэж чадахгүй байгаагийн илрэл юм.

Тус хуулийн 12 дугаар зүйлээр дараах үйл ажиллагаануудыг хориглосон байна:

- мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг шуудангийн илгээмжээр явуулах
- мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг бэлтгэх, хэрэглэхийг аргачлан заах, тэдгээрийн хууль бус эргэлт, хэрэглээг сурталчилсан кино, дуу, дүрс бичлэгт хуурцаг, ном товхимол, хэвлэмэл зургийг нийтэд түгээх
- мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эмийг жоргүйгээр болон хүчингүй жороор олгох, түүнчлэн жоронд заасан тоо, хэмжээнээс илүү олгох
- эмчилгээнд хэрэглэх жагсаалтад орсноос бусад мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эмээр үйлчлэх
- мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг иргэн Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх
- мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг иргэн эмчийн заавар, жоргүйгээр хэрэглэх
- тусгай зөвшөөрөлтэй байгууллага, аж ахуйн нэгж хоёр талын гэрээнд заасан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг төстэй өөр зүйлээр орлуулах болон зөвшөөрсөн тоо, хэмжээг хэтрүүлэн Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх
- мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг тусгай зөвшөөрөлгүйгээр импортлох, экспортлох, үйлдвэрлэх, худалдах, хадгалах, Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх
- мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг насанд хүрээгүй хүнд худалдах, олгох

- мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэг, хүүхдийн бусад байгууллага байрладаг нутаг дэвсгэрт үйлдвэрлэх, худалдах, хадгалах.

2009 оноос 2023 оны хооронд цагдаагийн байгууллагат бүртгэгдсэн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэргийн тоон мэдээллийг харвал, 2013 оноос 2019 оны хооронд тус гэмт хэрэг тасралтгүй өссөн үзүүлэлттэй байх ба 2009 оныг 2023 онтой харьцуулвал тус гэмт хэргийн гаралт 15 жилийн өмнөхөөс 23 дахин өссөн байна. Ковид 19 цар тахлын үед буюу 2020, 2021 онд буурсан үзүүлэлттэй байх боловч 2022 оноос ахин өссөөр цар тахлын өмнөх хамгийн өндөр үзүүлэлт болох 2019 оны нөхцөл байдалтай адил хэмжээнд хүрэх төлөвтэй байна.

Тус хуулийн 14, 15 дугаар зүйлүүдэд Эрүүл мэндийн яам, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам, хяналт шалгалт хэрэгжүүлэх эрх бүхий байгууллага, гааль, хил, цагдаа, тагнуулын байгууллагын болон Үндэсний хорооны үүргийг тусгайлан тусгаж, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийн хууль бус эргэлтээс урьдчилан сэргийлэх, түүнд хяналт тавих эрх бүхий төрийн байгууллагад зайлшгүй шаардагдах хөрөнгийг улсын төсвөөс гаргахаар, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийн хууль бус эргэлтийг таслан зогсоох, урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх зорилгоор амьтан сургах, хяналтын болон лабораторийн шинжилгээний техник хэрэгслээр хангахад төрөөс зохих дэмжлэг, хөнгөлөлт үзүүлнэ гэж байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлын нэгдсэн бодлого тодорхойгүй байгаагаас хуулийн дагуу үүрэг хүлээсэн байгууллагуудын урьдчилсан сэргийлэх ажил нь зөвхөн олон нийтэд хандсан мэдээлэл, сурталчилгаагаар хязгаарлагдаж байна. Олон нийтэд түгээж сурталчилгааны агуулга нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хэрэглэсэн хүмүүсийг нийгмээс тусгаарлахад чиглэж байгаа нь учир дутагдалтай байна. Энэ нь олон нийтэд энэхүү зан үйлээс татгалзуулах, зайлсхийх хандлагыг бий болгоход эсрэг үр дүнг үзүүлж байж болохыг өдий хүртэл холбогдох гэмт хэрэг, зөрчлийн гаралт буурахгүй байгаатай холбож авч үзэж болох юм.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлтийг хянах, таслан зогсоох тухайд хуульд заасан дээрх байгууллага бүр хүлээсэн үүргийн хүрээнд хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байгаа ч үр дүн хангалтгүй байгаа нь тус хуулиар зохицуулж буй харилцааны хурдтай өөрчлөлттэй холбоотой. Иймд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлтийг хянах, таслан зогсоох чиглэлээр салбар хоорондын уялдааг хангах шинэ бүтэц, зохион байгуулалтыг бий болгох зайлшгүй шаардлагатай байна.

2002 онд батлагдан одоог хүртэл мөрдөгдөж байгаа Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль нь НҮБ-ын 3 конвенцид туссан мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын зарим хууль ёсны эргэлтийг зохицуулсан цөөн тооны зохицуулалттай буюу мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын бүх хууль ёсны эргэлтийг хангалттай тодорхой зохицуулаагүйгээс гадна олон улсын гэрээнд тусгагдаагүй мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис болон урвуулан хэрэглэж мансуурах эрсдэлтэй бодис, мөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн хүн сайн дураар эмчилгээнд хамрагдах, эмчлэхтэй холбоотой тогтолцоо, харилцааны талаар зохицуулалтгүй байгаа юм.

Зөвшөөрлийн тухай хууль (2022 он)

Тус хууль нь үндэсний аюулгүй байдал, санхүүгийн тогтвортой байдал, нийтийн ашиг сонирхол, хүн амын эрүүл мэнд, хүрээлэн байгаа орчинд хохирол учруулж болзошгүй болон орчиндоо аюултай зарим төрлийн үйл ажиллагааг эрхлэх, байгалийн баялаг, төрийн нийтийн өмчийг хязгаартайгаар ашиглахад эрх бүхий этгээдээс зөвшөөрөл олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, тэдгээрийн бүртгэл, хяналт, түүнчлэн зөвшөөрлийн ангилал, жагсаалтыг тогтоохтой холбогдох нийтлэг харилцааг зохицуулах зорилттой.

Зөвшөөрлийн тухайд мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбогдох дараах үйл ажиллагааг эрхлэхэд зөвшөөрөл авахаар тусгагдсан байна:

1.мансууруулах бодис бүхий ургамал ашиглаж эм бэлтгэн найруулах;

2.мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөлөх эм, эмийн бодис, угтвар бодис болон эм үйлдвэрлэх, импортлох, экспортлох, ханган нийлүүлэх, худалдах.

Мөн тус хуульд хүн, хуулийн этгээд хуулиар хориглосон, эсхүл тус хуульд заасан тусгай болон энгийн зөвшөөрөлтэйгөөр эрхлэхээс бусад төрлийн үйл ажиллагааг хууль тогтоомжид нийцүүлэн чөлөөтэй эрхэлж болохоор тус хуульд заасан байна.

Иймд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлт дэх дээр дурдсанаас бусад үйл ажиллагааг хүн, хуулийн этгээд чөлөөтэй эрхлэх хууль зүйн нөхцөл байдал бүрдсэн гэж үзэхээр байна. Тухайлбал, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодис тээвэрлэх үйл ажиллагааг хуулиар хориглоогүйгээс гадна тус үйл ажиллагааг эрхлэхэд зөвшөөрөл шаардах хуулийн зохицуулалт байхгүй байгаа нь тус үйл ажиллагаа чөлөөтэй эрхлэх боломжтой үйл ажиллагаанд хамаарч байна.

Мөн тус хуульд заасан зөвшөөрөлтэйгөөр эрхлэх үйл ажиллагаа нь төрийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор төрийн байгууллага хооронд зөвшөөрөл авах, олгох харилцаанд Зөвшөөрлийн тухай хууль хамаарахгүй байхаар зохицуулжээ.

Энэ нь төрийн байгууллагууд хяналт, бүртгэлгүйгээр мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг үйл ажиллагаандаа ашиглах боломжтойг харуулж байна.

Эрүүгийн хууль (2015 он)

Эрүүгийн хуульд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбогдох дараах үйлдлүүдийг гэмт хэрэгт тооцохоор хуульчилсан байна:

- 1.Хүүхдийг согтуурах, мансуурах, донтох байдалд татан оруулах (16.2)
- 2.Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах (20.7)
- 3.Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх орон байраар хангах (20.8)
- 4.Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг завших (20.9)
- 5.Мансууруулах үйлчилгээ бүхий ургамлыг хууль бусаар тариалах (20.10)

Хүүхдийг согтуурах, мансуурах, донтох байдалд татан оруулах

Хүүхдийг байнгын согтуурах, мансуурах, донтох байдалд татан оруулсан бол 5400 нэгжээс 27000 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл 1 жилээс 5 жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл 1 жилээс 5 жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэхээр,

тус гэмт хэргийн улмаас хохирогчийн эрүүл мэндэд хүнд хохирол учирсан, хохирогч нас барсан бол 5 жилээс 12 жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэж хүндрүүлэхээр заасан байна.

Энэ нь хүүхдийг мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хамааралтай байдалд татан оруулсан үйлдлийг согтуурах байдалд татан оруулсан үйлдэлтэй адил ял ногдуулахаар заасныг анхаарах нь зүйтэй байна.

Түүнчлэн тус гэмт хэргийн хүндрүүлэх бүрэлдэхүүнд тус гэмт хэргийн улмаас хохирогчийн эрүүл мэндэд хүнд хохирол учирсан болон хохирогч нас барсан нөхцөл байдлыг ялын ижил санкцитайгаар хуульчилсан байгааг мөн анхаарах шаардлагатай.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэг

Хориглосон мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг худалдаалах зорилгогүйгээр хууль бусаар бэлтгэсэн, хадгалсан, бусдад өгсөн, олж авсан бол

1 жилээс 5 жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл 1 жилээс 5 жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэхээр,

мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг худалдаалах зорилгоор хууль бусаар олж авсан, бэлтгэсэн, боловсруулсан, хадгалсан, тээвэрлэсэн, илгээсэн, худалдсан бол 2 жилээс 8 жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэхээр,

тус гэмт хэргийг байнга тогтвортой, мөн улсын хилээр нэвтрүүлж үйлдсэн бол 5 жилээс 12 жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэхээр,

тус гэмт хэргийг зохион байгуулалттай гэмт бүлэг үйлдсэн бол 12 жилээс 20 жил хүртэл хугацаагаар, эсхүл бүх насаар хорих ял шийтгэхээр,

тус гэмт хэргийг хуулийн этгээдийн нэрийн өмнөөс, хуулийн этгээдийн ашиг сонирхлын төлөө үйлдсэн бол хуулийн этгээдийг тодорхой төрлийн үйл ажиллагаа явуулах эрх хасаж 40 000 нэгжээс 200 000 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох ял шийтгэхээр байна.

Тус заалт дахь “олж авсан” гэснийг хэрхэн ойлгох тал дээр маргаантай асуудал үүсэхээр байгааг харгалзан тус ойлголтыг задлан ангилж хуульчлах шаардлагатай юм. Тухайлбал, худалдан авсан, бусдаас үнэ төлбөргүйгээр авсан, захиалж өөрийн эзэмшил, өмчлөлд авсан үйлдлүүдийг ялган зааглах шаардлагатай.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх орон байраар хангах гэмт хэрэг

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хэрэглэх орон байраар хангасан бол 5400 нэгжээс 27000 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл 1 жилээс 5 жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл 1 жилээс 5 жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэхээр,

тус гэмт хэргийг зохион байгуулалттай гэмт бүлэг үйлдсэн бол 5 жилээс 12 жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэхээр заасан байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг завших гэмт хэрэг

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг албан тушаалтан албаны чиг үүрэг, бүрэн эрх, нөлөөг урвуулан ашиглаж завшсан бол мэргэжлийн үйл ажиллагаа явуулах эрхийг 2 жилээс 5 жил хүртэл хугацаагаар хасаж 5400 нэгжээс 27000 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл 1 жилээс 5 жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл 1 жилээс 5 жил хүртэл хугацаагаар хорих ялын шийтгэлтэй байна.

Мансууруулах үйлчилгээ бүхий үргамлыг хууль бусаар тариалах гэмт хэрэг

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын түүхий эдийг хууль бусаар тариалсан, ургуулсан бол 1 жилээс 5 жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл 1 жилээс 5 жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэхээр,

тус гэмт хэргийг зохион байгуулалттай гэмт бүлэг үйлдсэн бол 5 жилээс 12 жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэхээр,

тус гэмт хэргийг хуулийн этгээдийн нэрийн өмнөөс, хуулийн этгээдийн ашиг сонирхлын төлөө үйлдсэн бол хуулийн этгээдийг тодорхой төрлийн үйл ажиллагаа явуулах эрх хасаж 40 000 нэгжээс 200 000 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох ял шийтгэхээр хуульчилсан байна.

Эрүүгийн хуулийн дээрх заалтаас үзвэл мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй холбоотой:

-хүүхдийг байнгын мансуурах, донтох байдалд татан оруулсан,

-мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодис ашиглах буюу хууль бусаар бэлтгэсэн, боловсруулсан, хадгалсан, тээвэрлэсэн, илгээсэн, худалдсан, бусдад өгсөн, олж авсан,
-мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх орон байраар хангасан,
-мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг албан тушаалтан албаны чиг үүрэг, бүрэн эрх, нөлөөг урвуулан ашиглаж завшсан,
-мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын түүхий эдийг хууль бусаар тариалсан, ургуулсан үйлдлүүдэд л эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээр байна.

Өөрөөр хэлбэл бусад буюу хууль бусаар улсын хилээр нэвтрүүлэх, түүх, хэрэглэх, ашиглах, зуучлах, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодис агуулсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх гэх мэт үйлдлүүд нь гэмт хэрэгт тооцогдохгүй байна.

Зөрчлийн тухай хууль (2017 он)

Зөрчлийн тухай хуульд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбогдох дараах үйлдлүүдийг зөрчилд тооцохоор хуульчилсан байна:

Олон нийтийн газарт зүй бусаар биеэ авч явах (5.1)

Мансуурсан нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол хүнийг 100 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл албадан сургалтад хамруулж 7-30 хоногийн хугацаагаар баривчлах шийтгэл оногдуулна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль зөрчих (6.4)

Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх зөвшөөрөлтэй мансууруулах, тайвшруулах үйлчилгээтэй, сэтгэцэд нөлөөт эм, бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг эрх бүхий байгууллагаас олгосон зөвшөөрөл, экспортлогч, импортлогч талууд байгуулсан гэрээнд заасан нэр төрөл, тоо, хэмжээнээс хэтрүүлсэн, эмийн сан, эм ханган нийлүүлэх байгууллагад зохих зөвшөөрөлгүйгээр олгосон бол хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж хүнийг 300 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг 3000 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

Мансууруулах, тайвшруулах үйлчилгээтэй, сэтгэцэд нөлөөт эм, бодис, багаж хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийг үйлдвэрлэх, бэлтгэх, боловсруулах, хадгалах, бүртгэх, хуваарилах, тээвэрлэх, улсын хилээр нэвтрүүлэх, устгах журам зөрчсөн бол зөрчил үйлдэхэд ашигласан эд зүйл, хэрэгсэл, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж хүнийг 300 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг 3000 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

Мансууруулах, тайвшруулах үйлчилгээтэй, сэтгэцэд нөлөөт эм, бодисыг зөвшөөрсөн хэмжээнээс хэтрүүлэн худалдаалсан, зохих зөвшөөрөлгүйгээр худалдаалсан бол хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж хүнийг 300 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг 3000 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

Хүүхдийн эрхийг зөрчих (6.20)

Хүүхдийн дэргэд мансуурсан нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол хүнийг 300 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

Ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авах тухай хууль зөрчих (10.13)

Хуульд заасныг зөрчиж хар тамхи, мансууруулах бодис үйлдвэрлэх, борлуулах зэрэг олон улсын хэмжээнд хориглосон ажилд зуучилсан нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол хүнийг 2000 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг 20 000 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

Ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авах тухай хуулийг 2021-12-21-ний өдрийн хуулиар хүчингүй болсонд тооцсон хэдий ч Зөрчлийн тухай хуулийн тус заалт хэвээр үлджээ.

Автотээврийн тухай хууль зөрчих (14.6)

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн жолоочийг замд гарах зөвшөөрөл олгосон бол хүнийг 300 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль зөрчих (14.7)

1.Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн хүнд тээврийн хэрэгслийн жолоог шилжүүлсэн бол хүнийг 100 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

2.Жолооч:

-мансуурсан үедээ тээврийн хэрэгсэл жолоодсон;

-тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхгүй, эсхүл жолоодох эрх нь дуусгавар болсон хүн мансуурсан үедээ тээврийн хэрэгсэл жолоодсон;

-мансуурсан эсэхийг зохих журмын дагуу шалгуулахаас зайлсхийсэн бол тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхийг 1 жилийн хугацаагаар хасаж 400 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл 7-30 хоногийн хугацаагаар баривчлах шийтгэл оногдуулах санкцитай буюу эдгээр зөрчлүүдэд ижил санкцитай байна.

3.Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн этгээдээр тээврийн хэрэгсэл жолоодохыг шаардсан, эсхүл нөлөөлсөн бол хүнийг 20 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг 200 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

Усан замын тээврийн тухай хууль зөрчих (14.11)

Усан замын тээврийн хэрэгслийн ахмад, багийн гишүүд, өмчлөгч, эзэмшигч, жолооч нь мансууруулах үйлчилгээтэй эм, бодис хэрэглэсэн үедээ усан замын тээврийн хэрэгсэл жолоодсон нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол усан замын тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхийг 1 жил хүртэл хугацаагаар хасаж хүнийг 15 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг 150 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

Зөрчлийн тухай хуулийн 6.4 дүгээр зүйлд заасан “эмийн сан, эм ханган нийлүүлэх байгууллагад зохих зөвшөөрөлгүйгээр олгосон”, “зөвшөөрсөн хэмжээнээс хэтрүүлэн худалдаалсан, зохих зөвшөөрөлгүйгээр худалдаалсан” зөрчлийн үйлдэл нь Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан “худалдаалах зорилгогүйгээр бусдад өгсөн”, “мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг худалдаалах зорилгоор хууль бусаар илгээсэн, худалдсан” гэсэнтэй давхцаж байх бөгөөд тус үйлдэлд Эрүүгийн хуулиар биш Зөрчлийн тухай хуулийг хэрэглэх боломж бүрдсэн гэж үзэхээр байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль хэрэгжиж эхэлснээс хойших 22 жилийн хугацаанд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хэрэглээ болон түүнтэй холбоотой гэмт хэрэг, зөрчлийн гаралт жил ирэх тусам өсөн нэмэгдэж байна. Тухайлбал, Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль батлагдах үед буюу 2002 онд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хэрэглээ болон түүнтэй холбоотой гэмт хэрэг улсын хэмжээнд нийт 2 бүртгэгдэж, шийдвэрлэгдэж байсан бол энэ тоо 2014 онд 62, 2015 онд 79, 2016 онд 98, 2018 онд 128, 2019 онд 170, 2020 онд 181, 2021 онд 187, 2022 онд 230, 2023 онд 238 болж жил ирэх бүр өссөн дүнтэй гарчээ. Сүүлийн 7 жилийн байдлаар, 2017 онд 52, 2018 онд 61, 2019 онд 192, 2020 онд 159, 2021 онд 173, 2022 онд 221, 2023 онд 197 зөрчил гарсан байна.

Гадаад улсад хар тамхи, мансууруулах бодистой холбоотой гэмт хэрэгт Монгол Улсын 41 иргэн хорих ял эдэлж байгаагаас БНХАУ-д 34, БНТУ-д 3, ХБНГУ-д 2, БНСУ-д 1, Японд 1 тус тус байна. Үүнээс бүх насаар хорих ялаар шийтгүүлсэн 1, 25 жил хорих ялаар шийтгүүлсэн 4, 20 жил хорих ялаар шийтгүүлсэн 3, 19 жил хорих ялаар шийтгүүлсэн 1, 12 жил хорих ялаар шийтгүүлсэн 1, 11 жил хорих ялаар шийтгүүлсэн 2, 10 жил хорих ялаар шийтгүүлсэн 4, 9 жил хорих ялаар шийтгүүлсэн 2, 8 жил хорих ялаар шийтгүүлсэн 4, 7 жил хорих ялаар шийтгүүлсэн 2, 5 жил хорих ялаар шийтгүүлсэн 11, 4 жил хорих ялаар шийтгүүлсэн 5 байна.

Түүнчлэн сүүлийн 7 жилд гадаад улсын 12 иргэн хар тамхи, мансууруулах бодистой холбоотой гэмт хэрэгт шалгагдсанаас Нигер Улсын 1, БНХАУ-ын 1 иргэн 2-4 жилийн хорих ялаар шийтгүүлжээ.

Мөн 2006-2010 онд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй холбоотой гэмт хэргийн ихэнх хувийг манай оронд ургадаг мансууруулах үйлчилгээтэй олсны ургамлын төрлийн бодистой холбоотой гэмт хэрэг эзэлж байсан бол 2011 оноос химийн аргаар боловсруулсан буюу мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт синтетик бодис, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодис агуулаагүй хэдий ч санаатайгаар урвуулан ашиглаж мансуурах боломжтой эмийн хэрэглээ жил бүр өссөн байдаг. 2022 онд эд мөрийн баримтаар хурааж авсан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хэмжээг өмнөх онтой харьцуулахад каннабис 30 хувиар, гашиш 4,5 дахин, морфин 61,4 хувиар, DXM 2,7 дахин тус тус өсчээ. Хураан авсан каннабис ойл 371,7 граммаар, дроп 300 миллилитрээр, тебантин 56 ширхэгээр, DXM 25 ширхэгээр нэмэгджээ. Харин мөс 1,299.1 граммаар буюу 7 дахин буурсан байна.

Дээрх тоо баримт нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих, энэ төрлийн бодисын хор хөнөөлөөс хүн амын эрүүл мэнд, удмын санг хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх зорилтыг хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хууль тогтоомжийн зохицуулалт хангаж чадахгүй байгааг харуулж байна. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлт, хэрэглээ манай улсад өсөн нэмэгдэж байгаа нь хүний эрүүл мэнд болон улс орны үндэсний аюулгүй байдал, нийгэм, эдийн засаг, соёлын үндэс, тогтвортой байдалд ноцтой аюул занал учруулж, үр дагавар нь тооцоолохын аргагүй нөхцөл байдалд хүргэж болзошгүйг анхаарах шаардлагатай байна.

Сүүлийн жилүүдэд лабораторийн аргаар боловсруулсан, олон улсын гэрээнд тусгагдаагүй, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх үйлчилгээтэй шинэ төрлийн бодисууд гарсан бөгөөд эдгээрийн нэр, төрөл улам олширч байна. Мөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус хэрэглээ ихсэж, бэлтгэгч, худалдан борлуулагч, тээвэрлэгч, зуучлагч, хэрэглэгчийн сүлжээ үүсээд байна. Манай улсын хууль, эрх зүйн орчин бүрхэг, зохицуулалт дутмаг байгаагаас шинэ төрлийн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис олон улсын гэрээнд заасан жагсаалтад байхгүй гэдэг үндэслэлээр гэм буруутай этгээдэд хариуцлага хүлээлгэх боломжгүй нөхцөл байдалтай байна.

Мөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль ёсны эргэлтийг тодорхой зохицуулсан эрх зүйн зохицуулалт хангалтгүй буюу мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хэн, хаана, ямар зорилгоор хууль ёсны эргэлтэд оруулах нь тодорхой бус байгааг анхаарч, эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох шаардлагатай болжээ. Тухайлбал, мал, амьтны эрүүл мэндийг хамгаалах, амьтан барих үйл ажиллагаанд ашигладаг тайвшруулах, нойрсуулах, мэдээ алдуулах үйлчилгээтэй эм, бэлдмэлийг мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт эм, бэлдмэлээр орлуулан бүртгэл, хяналтгүй, нуугдмал байдлаар ашиглах явдал удаа дараа гарч байна.

Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албанаас гишүүн улс бүр мансууруулах бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх, түүний хор уршгийг арилгах чиглэлээр урьдчилан сэргийлэх ажлыг идэвхтэй зохион байгуулах шаардлагатайг сануулж, энэ чиглэлийн ажлаа эрчимжүүлэхийг зөвлөсөн байна. Мөн тус албанаас 2010 онд гаргасан тайланд Монгол Улсыг хар тамхи “дамжин өнгөрүүлэгч улс” гэж дүгнэж байсан бол 2014 оны тайланд “хэрэглэгч улс” болсон тухай дурджээ.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус наймаа нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Үндэстэн дамнасан зохион байгуулалттай гэмт хэргийн эсрэг конвенцид

заасанчлан үндэстэн дамнасан, нарийн зохион байгуулалттай, нууц, далд аргаар үйлдэгддэг гэмт хэрэг бөгөөд сүүлийн жилүүдэд энэ төрлийн гэмт хэргийг үйлдэх арга, зохион байгуулалт боловсронгуй болж, үндэсний аюулгүй байдалд аюул, занал учруулах шинжтэй болж байна.

Монгол Улсын тухайд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих, хууль бус эргэлттэй тэмцэх чиглэлээр бодлогын баримт бичгүүдэд тусгагдсан зорилтын талаар

Монгол Улсын тухайд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих, хууль бус эргэлттэй тэмцэх чиглэлээр бодлогын баримт бичгүүдэд дараах зорилтууд тусгагдсан байдаг. Үүнд:

1.Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”-ын 3.1.3.4-т “... архидаг согтууралт, мансууралтай тэмцэх ажлыг эрчимжүүлж, хүн амын удмын санд учрах сөрөг нөлөөллийг бууруулна” гэж, 3.4.4.3-т “Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын эргэлтэд хяналт тавих, хууль бус хэрэглээтэй тэмцэх үндэсний чадавхийг бэхжүүлнэ” гэж заасан байна.

2.Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 2.2-т “Эрүүл дадал хэвшилтэй, идэвхтэй амьдралын хэв маягтай иргэнийг төлөвшүүлэн эрүүл мэндийн чанар, хүртээмж, үр дүнтэй тогтолцоог хөгжүүлэх” зорилтыг дэвшүүлсэн бөгөөд уг зорилтын хүрээнд 2021-2030 онд тодорхой арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхээр заажээ. Тухайлбал,

а/“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 2.2.8-д “Хүн амын амьдралын зөв дадал хэвшлийг дэмжих, архи, мансууруулах бодис, цахим тоглоом болон бусад бүх төрлийн донтолтоос урьдчилан сэргийлэх, эмийн зохистой хэрэглээг төлөвшүүлэх судалгаа, мэдээлэл, сургалт сурталчилгааны салбар хоорондын хамтын ажиллагааны тогтолцоог бүрдүүлнэ” гэж, 2.2.9-д “Хүн амын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх хэрэглээг хязгаарлах ...” гэж;

б/Мөн уг арга хэмжээний 2.2.35-д “Хүн амын амьдралын зөв дадал хэвшлийг дэмжих, архи, тамхи, мансууруулах бодис, цахим тоглоом болон бусад бүх төрлийн донтолтоос урьдчилан сэргийлэх, эмийн зохистой хэрэглээг төлөвшүүлэх чиглэлийн судалгааг олон улсын түвшинд хэрэглэдэг стандартын дагуу хийж эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг өргөтгөж, судалгаа хийх байгууллагад тавигдах шаардлагыг тодорхой болгож, чадавхжуулна” гэж, 7.3.6-д “Үндэстэн дамнасан зохион байгуулалттай (эдийн засгийн, цахим гэмт хэрэг болон мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлт, хүн худалдаалах гэх мэт) гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх үндэсний хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтийг хангаж, олон улсын хамтын ажиллагааг тогтмолжуулна” гэж;

в/Түүнчлэн уг арга хэмжээний 7.3.9-д “... мансууруулах бодис хэрэглэгч, донтогчид эрүүл мэндийн болон сэтгэл зүйн засал, нийгмийн тусламж үйлчилгээг үзүүлэх, урьдчилан сэргийлэх төвийг бий болгон, олон нийтэд чиглэсэн нөлөөллийн ажлыг цогц байдлаар хэрэгжүүлнэ” гэж, 7.3.13-т “Тусгай чиг үүрэг бүхий байгууллагууд болон хилийн боомтыг хар тамхи, мансууруулах бодис, сэтгэцэд нөлөөт эм бэлдмэлийг илрүүлэх орчин үеийн техник, тоног төхөөрөмжөөр бүрэн хангаж, түүхий эд (перкурсор)-д хяналт тавих чиг үүрэг бүхий бүтэц, нохойн сургалтын төв байгуулж, мэдээллийн нэгдсэн санг бий болгоно” гэж тус тус заажээ.

3.Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөр”-ийн 4.3.4-т “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих, түүнтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг эрчимжүүлнэ” гэж заасан байна.

4.Улсын Их Хурлын 2021 оны 12 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-ийн 63-т мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд болон тэдгээрийн угтвар бодисын эргэлтэд хяналт тавих эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох, ял хариуцлагыг нэмэгдүүлэх, мансуурах донтой

этгээдэд эрүүл мэндийн тусламж үзүүлэх, эрт шатанд нь илрүүлэх, эмчлэх тогтолцоог бүрдүүлэх чиглэлээр Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр заажээ.

Иймд дээр дурдсан олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүрэг, хууль зүйн үндэслэл, Монгол Улсад одоо мөрдөгдөж байгаа хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, нөхцөл байдлыг харгалзан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх ажлыг үр дүнтэй, оновчтой зохион байгуулах, хууль эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох зорилгоор Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Хуулийн төсөл 11 бүлэгтэй бөгөөд дараах асуудлыг төсөлд тусгасан. Үүнд:

Нэгдүгээр бүлэгт нийтлэг үндэслэл буюу хуулийн зорилт, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих хууль тогтоомж, хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих үйл ажиллагаанд баримтлах зарчмын талаар тусгалаа.

Хуулийн зорилтыг:

1.мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх, хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах;

2.мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих, хууль бус эргэлттэй тэмцэхтэй холбогдсон 2 гол харилцааг зохицуулахад оршихоор хуулийн төсөлд тусгасан.

Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолтыг 3 дугаар зүйлд тусгасан ба тус хууль болон Эрүүгийн хуульд гол хэрэглэгдэх нэр томьёог тусгалаа. Тухайлбал, "мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодис"-ыг шинж байдлаар нь болон олон улсын конвенц, Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу Монгол Улсад төрийн хатуу хяналтад байлгах нийлэгжүүлсэн болон байгалийн гаралтай бодис, эдгээрийг агуулсан эм, эмийн түүхий эд, бүх төрлийн бүтээгдэхүүн, материал, ургамлыг бүгдийг хамруулж ойлгохоор тодорхой тусгалаа. Мөн "мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлт" гэж мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг үйлдвэрлэх, бэлтгэх, хилээр нэвтрүүлэх, импортлох, экспортлох, реэкспортлох, худалдах, худалдан авах, үйлчлэх, олгох, тээвэрлэх, илгээх, хадгалах, хэрэглэх, ашиглах, олж авах, бусдад өгөх, бусдад болон өөртөө хэрэглэх, бусдад хэрэглүүлэх, дамжуулах, зуучлах, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөтэй бодис агуулсан ургамлыг тарималжуулах, түүх зэрэг мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодистой харьцах бүхий л үйлдлийг ойлгохоор тодорхой тусгалаа.

Зарчмын тухайд хууль дээдлэх, шударга ёсны байх, хүний эрх, эрх чөлөөг хангах, хамгаалах, хууль ёсны ашиг сонирхлыг нь хүндэтгэх, энэрэнгүй байх, хувийн нууцыг хамгаалах, цогц, шуурхай, мэргэшсэн байх зарчмуудыг мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих үйл ажиллагаанд баримтлахаар тусгалаа.

Хоёрдугаар бүлэгт мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих төрийн бодлого болон төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих, хууль бусаар ашиглахтай тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны санхүүжилтийн тухай тусгасан ба төрөөс мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтийг бүрэн хянах, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус хэрэглээ, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хамаарлыг сайн дурын шинжилгээний үндсэн дээр эрт шатанд илрүүлэх, сайн дурын үндсэн дээр эрүүл мэнд, сэтгэц-нийгмийн сэргээн засах тусламж, үйлчилгээнд хамрагдах, мансуурах, сэтгэцэд нөлөөт бодис хууль бусаар хэрэглэж мансуурсан хүнд эрүүл мэндийн болон сэтгэц-нийгмийн сэргээн засах, нийгмийн хамгааллын нөхөн сэргээх тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус хэрэглээнээс татгалзуулах, нийгэмшүүлэх цогц оновчтой аргаар мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодис хууль бусаар хэрэглэгчийн тоог бууруулах, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлт, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан

сэргийлэх, шуурхай илрүүлэх, таслан зогсоох, энэ төрлийн гэмт хэрэг, зөрчлийг бууруулах бодлогыг баримталж байхаар тусгасан.

Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухайд мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлттэй холбоотой бүх үйл ажиллагааг зөвшөөрлийн үндсэн дээр эрхлэх, төрийн болон ашгийн төлөө бус байгууллага, олон нийт, нутгийн захиргааны байгууллагын үйл ажиллагааны уялдаа холбоог хангах, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хамаарлын шалтгаан, нөхцөлийг тогтоох, эмчлэх шинэ төрлийн арга хэрэгсэл, эмчилгээний эмнэл зүйн удирдамж, арга зүйг олон улсын жишигт нийцүүлэн бий болгох, нэвтрүүлэх, тэдгээрийг эмчилгээнд нэвтрүүлэхэд чиглэсэн эрдэм шинжилгээ, судалгаа, сургалтын ажлыг төрөөс дэмжих, мансуурах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар хэрэглэгчийн тоог бууруулах, хорихоос өөр төрлийн ял эдэлж байгаа болон тэнссэн, зөрчлийн арга хэмжээ авагдсан мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хамааралтай хүнийг эмчлэх, нийгэмшүүлэх, ажлыг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй, үр дүнтэй зохион байгуулах, тэдгээрт тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх тогтолцоог бүрдүүлэх зэрэг арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр тусгалаа.

Гуравдугаар бүлэгт мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын ангиллыг 5 ангилалтай байхаар тусгалаа. Үүнд:

Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт ашиглах, хэрэглэхийг хориглосон, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд ашиглаж, хэрэглэдэггүй мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг А ангилалд, хүн амын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хяналттайгаар ашиглаж, хэрэглэх мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг Б ангилалд, тухайн бодисыг урвуулан хэрэглэснээр мансууруулах, сэтгэцэд нөлөө үзүүлэх эрсдэлтэй эм, бодисыг В ангилалд, мансууруулах, мэтгэцэд нөлөөт бодисын угтвар бодисыг Г ангилалд, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөлөх үйлчилгээтэй ургамлыг Д ангиллын жагсаалтад тусган Засгийн газар батлахаар;

Дөрөвдүгээр бүлэгт мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд төрөөс тавих хяналт, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хуульд зааснаас бусад тохиолдолд эргэлтэд оруулахыг хориглох болон мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг ашиглах зориулалтын тухай;

Тавдугаар бүлэгт мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбогдох үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл, зөвшөөрөл хүсэгчид тавих шаардлага, зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл гаргах журам, зөвшөөрөл олгох журам, зөвшөөрлийн хугацаа, хугацааг сунгах, зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, зөвшөөрлийг шилжүүлэхийг хориглох, зөвшөөрлийг хүчингүй болгох журам, зөвшөөрөл эзэмшигчийн үүрэг, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбогдох үйл ажиллагааны тайлан болон тайланг хадгалах журмын тухай;

Зургадугаар бүлэгт мансууруулах, эмийн түүхий эд үйлдвэрлэх, хилээр нэвтрүүлэх, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын худалдаа эрхлэх, эмийн сангаас олгох, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний байгууллага мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт эмээр үйлчлэх, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодис болон уг бодисын угтвар бодис агуулсан ургамлыг тарималжуулах, түүх, гүйцэтгэх ажил, мөрдөн шалгах ажиллагаанд ашиглах, зэвсэгт хүчинд эмчилгээний зорилгоор ашиглах, мэргэжлийн байгууллага шинжилгээ, сургалт, эрдэм шинжилгээ, судалгааны зорилгоор ашиглах, улсын нөөцөд ашиглах, мал, амьтны эмийг амьтан барих үйл ажиллагаанд ашиглах, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодис хадгалах, тээвэрлэх, устгахад тавих шаардлага болон мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөлөх үйлчилгээтэй ургамал устгах журмын тухай;

Долоодугаар бүлэгт мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглахтай тэмцэх төрийн байгууллагын тогтолцоо, Үндэсний хороо, оролцогч төрийн захиргааны байгууллагууд, хар тамхитай тэмцэх алба, нутгийн удирдлагын байгууллагын чиг үүргийн тухай;

Наймдугаар бүлэгт мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус хэрэглээг эрт илрүүлэх, шинжилгээ хийх эрх бүхий байгууллага, мансуурах, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн хүнд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх, шинжилгээ-оношлогоо, биеийн болон

сэтгэл заслын эмчилгээний тусламж, үйлчилгээ, тусгай төв, нийгмийн хамгааллын нөхөн сэргээх арга хэмжээний тухай;

Есдүгээр бүлэгт мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын мэдээллийн нэгдсэн сан, сангийн төрлийн тухай;

Аравдугаар бүлэгт мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх сургалт, сурталчилгаанд хориглох зүйлийн тухай;

Арван нэгдүгээр бүлэгт гадаад улсын иргэн, харьяалалгүй хүний Монгол Улсад оршин суух зөвшөөрлийг цуцалж, албадан гаргах журмын тухай, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хамаарлаас урьдчилан сэргийлэх, хууль бусаар ашиглахтай тэмцэх талаар хүн, хуулийн этгээдийн үүрэг, хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага, хууль хүчин төгөлдөр болох хугацааны талаар.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтийг зохицуулах, хууль бус эргэлттэй тэмцэхэд төрөөс баримтлах бодлого, үйл ажиллагааны эрх зүйн орчин боловсронгуй болж, дараах нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн эерэг үр дагавар үүснэ гэж үзэж байна. Үүнд:

1.Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх чиглэлээр төрөөс баримтлах бодлого, түүний зорилт, хэрэгжүүлэх үндсэн зарчим тодорхой болно. Мөн мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны уялдаа холбоо, нэгдмэл байдал хангагдаж, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, олон нийт, ялангуяа хүүхэд, залуучуудад мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөлийн талаар таниулах эрх зүйн орчин боловсронгуй болно;

2.Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой бүх үйл ажиллагааг төрийн хяналтад авч, уг үйл ажиллагааг эрхлэх зөвшөөрлийг олгох, хүчингүй болгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх журмыг хуульд тодорхой тусган, хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуулийн хийдлийг арилган, үйл ажиллагаа явуулах нөхцөл, шаардлагыг тодорхой болгоно;

3.Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэрэг, зөрчилд холбогдон шийтгүүлж байсан этгээд суллагдсаны дараа тодорхой хугацаанд хяналт тогтоох, дахин гэмт хэрэг үйлдэхээс урьдчилан сэргийлэх зохицуулалтыг бий болгоно;

4.Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор уршгийн талаар олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх, мансуурах донтой хүнд стандартад нийцсэн эрүүл мэнд, нийгэм хамгааллын тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх, мансуурах донг эрт илрүүлэх, сайн дурын үндсэн дээр шинжилгээнд хамрагдах, эмчлүүлэх, эмчлэх, хяналтад авах, нийгэмшүүлэхэд чиглэсэн цогц арга хэмжээ авах зохицуулалт бий болно;

5.Нийтийн эрүүл мэндийг хамгаалах, мансуурах донг эмчлэх шинэ арга, ажиллагааны талаарх эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг дэмжих, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх талаар олон улсын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх боломж нэмэгдэнэ;

6.Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх арга хэмжээг оновчтой зохион байгуулах, үр дүнг үнэлэх, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлт, хэрэглээнд тогтмол судалгаа, мониторинг хийх мэдээллийн нэгдсэн цахим сан бий болно;

7.Мансууруулах, худалдах, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагуудын зарцуулсан, худалдан борлуулсан эм, бэлдмэлийн тоо хэмжээ, зориулалтад хяналт тавих, тайлагнах журам хуульчлагдана;

8.Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй холбоотой гэмт хэргийн шалтгаан, нөхцөл, гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдлыг судлан үзэж, гэмт этгээдэд хүлээлгэх

хариуцлагыг мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хэмжээ, үйлчлэл болон бусад объектив талыг харгалзан ялгамжтай тогтоож, ял шийтгэлийн бодлогыг чангаруулна;

9.Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй холбоотой гэмт хэрэг, зөрчлийн тоо буурч, тэдгээрийг таслан зогсоох ажилд ахиц, дэвшил гарах төдийгүй мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөлийн талаарх иргэдийн мэдлэг дээшилж, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн болон хамааралтай иргэдэд эрүүл мэндийн болон нийгмийн хамгааллын тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх тогтолцоо бүрдэнэ.

-----oOo-----